

Auctoraat Brede Vorming

'Het perspectief verbreden'

Tekst
Erik Ouwerkerk

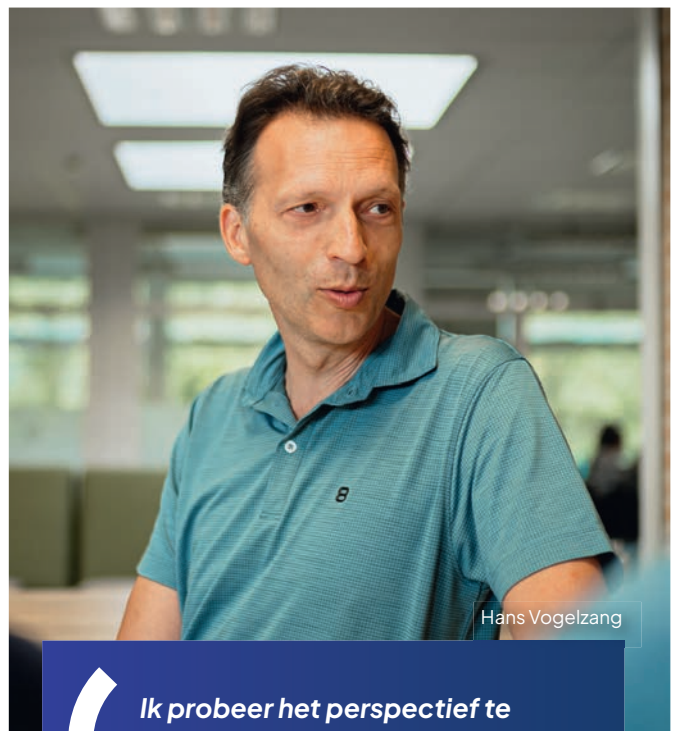
In de klas hangt een grote afbeelding van de immense fabrieken van Tata Steel. Op de voorgrond fietst een meisje en in de hoek van het beeld staan kleine en oude arbeiderswoningen. "Wat zie je?", vraagt Hans Vogelzang zijn leerlingen. De grote constructies en rookpluimen trekken de aandacht. Vanzelfsprekend. De scholieren zitten immers in het scheikundelokaal. Hun docent Hans Vogelzang daagt de tieners echter uit: "Wat betekenen de voormalige Hoogovens voor het meisje daar op de fiets? En voor de omwonenden in die huisjes rondom?"

Voorzichtig komen er andere factoren naar boven zoals werkgelegenheid, gezondheid en milieu. "Ik probeer het perspectief te verbreden van de leerling naar de bredere samenleving. Zelfs het wereldbeeld kan veranderen."

Vogelzang werkt aan de Brede Vorming van zijn leerlingen. Zij moeten heel goed snappen hoe de chemische synthese in een productieproces tot stand komt, maar leren ook wat voor invloed dat heeft op de bredere omgeving. Kan de fabriek wellicht overstappen op het schonere waterstof? Welke kosten brengt dat met zich mee? "Een klip-en-klaar antwoord is er niet. Dat geeft helemaal niet, het doet ze nadenken. Wanneer ze hun gedachten geordend hebben, schrijven ze een concreet voorstel over de fabriek aan de gemeenteraad."

De scheikundedocent op het Greijdanus is tevens Auctor Brede Vorming. Een auctoraat is - in navolging van lectoraten (hbo) en practoraten (mbo) - een onderzoeksplek van, voor en door middelbare scholen. (zie QR-code)

Mathilde Tempelman-Lam mengt zich in het gesprek. Ze stond als beleidsadviseur op het Greijdanus mede aan de wieg van het auctoraat en is momenteel kwartiermaker Stichting Auctoraten. "Brede Vorming was al jarenlang een centraal thema op de school. Zo ontstond de behoefte om systematisch onderzoek te doen naar de voortgang in de praktijk: loopt het zoals we willen? Kunnen we iets toevoegen? Hans rondde toen net zijn promotieonderzoek in de onderwijswetenschappen af. Qua onderzoek wist hij dus al van de hoed en de rand. Bovendien had hij een schat aan onderwijservaring en staat hij bekend als heel betrokken en bevlogen. Nu is hij de katalysator, de spil van het onderdeel Brede Vorming: vraagbaak, onderzoeker, netwerker, adviseur en motivator."

Hans Vogelzang

Ik probeer het perspectief te verbreden, van de leerling naar de bredere samenleving

"Of die bevlogenheid een vereiste is? Er zit vanaf het begin - drie jaar geleden - veel werk in: we moesten als het ware het wiel uitvinden", blikt Vogelzang terug. "Daarnaast is het een project van de lange adem: we willen dat Brede Vorming ook in de toekomst onderdeel blijft van de school. Ik ben gelukkig gemotiveerd en vergeet ook niet dat ik een heel schoolteam en bestuur achter me heb staan. Alleen lukt het niet."

Mathilde Tempelman-Lam

De behoefte ontstond om systematisch onderzoek te doen naar de voortgang in de praktijk

Het onderzoeken van Brede Vorming, waarvan burgerschapsvorming een onderdeel is, moet het vooral hebben van kwalitatief onderzoek. Het gaat immers om zaken zoals maatschappelijke betrokkenheid en sociale ontwikkeling. Zaken die zich niet zo makkelijk laten vangen in cijfers en leercurves.

Vogelzang: “Niet alleen met vragenlijsten krijg je een goed beeld van hoe leerlingen en schoolteams tegen allerlei facetten van Brede Vorming inclusief burgerschapsvorming aankijken. Ook gesprekken en observaties of reflectieverslagen, filmpjes en foto's van leerlingen dragen hieraan bij. In één van de teams hebben we als start gewerkt met externen die een onderzoek kwamen doen naar de stand van zaken rondom het thema Brede Vorming. Deze externen hebben met docenten, mentoren, teamleiders en leerlingen gepraat om de uitkomsten te toetsen.” “Ze hebben daarop een rapport geschreven over hoe leerlingen en onderwijspersoneel tegen Brede Vorming en burgerschapsvorming aankijken. Wat gaat al goed? Wat kan beter? De aanbevelingen uit het rapport zijn besproken tijdens twee studiedagen. Dat resulteerde in concrete afspraken om de burgerschapsthema's 'democratie' en 'duurzaamheid' aan de orde te laten komen in alle schoolvakken. Dat hebben we tijdens twee studiedagen doorgenomen, waarna we onze koers uitzetten met een leerlijn democratie en een leerlijn duurzaamheid.”

‘Het auctoraat trekt mensen uit het hele land’, zo schrijft een student van de VU Amsterdam haar thesis over de ontwikkeling ervan. De leerling wordt altijd betrokken bij het onderzoek. Logisch, het gaat om hen. “Ze werken aan een portfolio Brede Vorming en bespreken met vormingscoaches en hun mentoren wat dit onderwijs met ze doet, en kijken samen terug en vooruit. Zo komen we steeds een stap verder.” De auctor geeft graag een actueel voorbeeld: “Twee weken geleden hebben we vragenlijsten over democratie afgenomen onder de leerlingen. Ik ben heel benieuwd, want na de komende verkiezingen en de leerlijn over democratie (het interview werd afgenomen begin in november, red.) stellen we weer dezelfde vragen. Zouden ze anders aan gaan kijken tegen democratie? Voelen ze zich meer betrokken of beter geïnformeerd?”

Auctoraten, zoals die op Greijdanus, zijn in opkomst. Scholen die ook op een onderzoeksmatige manier willen werken aan burgerschap wil Tempelman-Lam tenslotte ook verwijzen naar het Leernetwerk Meten is Weten?! van Expertisepunt Burgerschap. Deze is in het voorjaar van 2024 van start gaan. “De uiteindelijke opbrengsten worden gedeeld via de website en LinkedIn-pagina van het Expertisepunt Burgerschap. “En dan aan de slag, want al doende leert men. Het is vooral leuk om op een onderzoeksmatige manier aan de slag te gaan met Burgerschap in je eigen schoolpraktijk.”)

Scan de QR-code voor meer informatie over Auctoraat

